

Elżbieta Mastalerz, Agata Bożek, Renata Staśko

Praktyki pedagogiczne w opinii studentów kierunku Edukacja Techniczno-Informatyczna

Kształcenie studentów na kierunku Edukacja Techniczno-Informatyczna w ostatnich kilku latach odbywała się w ciągu jednolitych, pięcioletnich studiów magisterskich dziennych i dwustopniowych (3+2) zaocznych. Praktyki na studiach dziennych są odmiennie organizowane niż na studiach zaocznych. Badania opinii studentów na temat praktyk dokonano wśród odbywających studia i praktyki w systemie stacjonarnym w roku akademickim 2006/2007. Na początku roku akademickiego, w październiku studenci są kierowani odpowiednio:

- trzeci rok ETI do szkół podstawowych na trzy tygodnie,
- czwarty rok ETI do gimnazjów na dwutygodniową praktykę,
- piąty rok ETI do liceum profilowanego i szkół zawodowych na dwa tygodnie praktyki ciągłej.

Kluczowe zadania praktyk pedagogicznych można scharakteryzować następująco – kształcenie sprawności praktycznych, takich jak: realizacja lekcji, nawiązywanie kontaktu z młodzieżą, rozwiązywanie problemów wychowawczych, ocenianie postępów i zachowania uczniów, stanowi istotną grupę zadań uczelni pedagogicznej w przygotowaniu studentów do zawodu nauczyciela. Praktyka to nie tylko umiejętność wykonywania konkretnych czynności, ale także zdolność nabywania sprawności nie do końca opanowanych w czasie zajęć teoretycznych z dydaktyki. Celem praktyk jest określenie gotowości zawodowej nauczycieli, a więc psychologicznego, pedagogicznego i merytorycznego ich przygotowania do wykonywania określonych, ukierunkowanych i świadomie podejmowanych czynności nauczycielskich. W czasie praktyk ciągłych student uczy się stosowania wiedzy techniczno-informatycznej, dydaktycznej i psychologicznej przyswojonej w toku studiów. Sprawdza też własne predyspozycje do zawodu oraz stan przygotowania. Praktyki mogą także rozbudzić zainteresowania studentów problematyką badań pedagogicznych, niektórzy z nich gromadzą materiał empiryczny do przyszłej pracy magisterskiej. Dłuższy pobyt studenta w szkole tworzy warunki do poznania jej całokształtu.

Praktyka pedagogiczna jest nierozzerwalnym elementem kształcenia przyszłych nauczycieli, tworzącym płaszczyznę integracji wiedzy, działania i cech osobowych. W literaturze opisującej omawiane zagadnienie można wyróżnić dwa nurty. Pierwszy dotyczy wpływu praktyki na różne sfery psychiki kandydatów na nauczycieli, drugi podkreśla przewagę aspektów organizacyjnych poszukujących warunków realizacji zadań edukacyjnych w konkretnych warunkach.

Główne cele działalności praktycznej studentów w procesie kształcenia w szkole wyższej to [1]:

- bezpośrednie poznanie rzeczywistości szkolnej,
- zweryfikowanie własnej wiedzy o tej rzeczywistości z jej realnym wizerunkiem,
- zastosowanie wiedzy teoretycznej w praktycznym działaniu,
- aktywny, twórczy kontakt z rzeczywistością pedagogiczną,
- integracja aktywności poznawczej z praktyczną,
- jednoczenie poznania z działaniem.

Praktyki nauczycielskie w ocenie studentów

Przeprowadzony wśród studentów sondaż dotyczył w pierwszym rzędzie: spełnienia oczekiwań studenta; należało je ocenić cyfrą w skali: 0–6 i uzasadnić ocenę. Następnie zapytano o umiejętności zdobyte na praktykach oraz opiniowanie lekcji techniki pod kątem szczególnie pozytywnych osiągnięć praktykanta na tych lekcjach. Zapytano też studentów co na praktykach było dla nich niewłaściwe i co w związku z tym należałoby w przyszłości zmienić. Na zakończenie krótkiego sondażu poproszono o propozycje zmian w kształceniu nauczycieli. Uzupełnieniem powyższych zagadnień były rozmowy z pojedynczymi studentami oraz grupami zaliczającymi praktyki bezpośrednio po ich zakończeniu.

Ocena praktyk wystawiona przez ankietowanych studentów ETI wypadła bardzo dobrze, większość spośród 140 pytanых oceniła je wysoko – na 5 punktów w sześciostopniowej skali. Tylko 3% odpowiedzi było na ocenę dobry, a 15% przydzieliło ocenę maksymalną, czyli 6 punktów. Uzasadniano te oceny głównie dobrą postawą szkolnych opiekunów praktyki i dobrą organizacją. Wiele ciepłych słów napisano o nauczycielach techniki i informatyki, którzy sprawują opiekę nad studentami kierunku ETI w szkołach; pracują zgodnie z ustalonym harmonogramem, uczą jak radzić sobie w trudnych sytuacjach, pokazują jak utrzymać dyscyplinę w klasie, jak należy stosować zasady nauczania, w tym indywidualizacji nauczania, przekazują praktyczne rady i doświadczenia dydaktyczne, udzielają wskazówek, słowem wszyscy ankietowani mieli dobre zdanie o swoich opiekunach. Na pytanie czego nauczyli się przyszli nauczyciele w trakcie praktyk, wiele odpowiedzi dotyczyło realizacji lekcji, np.: nauczyłem się rzetelnego prowadzenia zajęć, konfrontować założone cele edukacyjne z osiągnięciami uczniów, planowo i rytmicznie współpracować z uczniami, cierpliwo-

ści, punktualności. Kolejne pytanie dotyczyło szczególnie pozytywnych elementów na lekcjach techniki; w wielu wypowiedziach podkreślano z uznaniem wypracowany styl pracy z uczniami u nauczycieli opiekunów praktyk, np.: nauczyłam się od nauczyciela jak konsekwentnie i rzetelnie prowadzić lekcję, jak postępować z uczniami w trudnych sytuacjach, jak motywować do współpracy na lekcjach, w jaki sposób zlecać zadania uczniom, aby wzbudzić zaniepokojenie omawianym tematem.

Nie tylko przemyślany system ćwiczeń kształtujących pożądane umiejętności ogólnotechniczne, ale głównie indywidualizacja pracy z uczniem, dostrzeganie trudności, kierowanie pracą uczniów słabych i nawiązywanie dobrego kontaktu z klasą są dla młodych adeptów sztuki nauczania godne uwagi. Wśród postulatów stawianych przez badanych studentów wyraźnie dominował postulat zwiększenia ilości godzin praktyk, w szczególności samodzielnie prowadzonych lekcji. Zdarzały się też postulaty dokładniejszego omawiania przeprowadzonych lekcji, np.: wołałabym bardziej krytyczne omawianie lekcji. Były też propozycje zmniejszenia liczby godzin hospitowanych na praktykach, głównie postulowali to praktykanci ze starszych roczników – tj. czwartego i piątego. Powszechne było w opinii ankietowanych uznanie dla nauczycieli – szkolnych opiekunów za pozwolenie na stosowanie własnej inwencji w projektowaniu lekcji, zyczenia pomocy studentom w przygotowaniu ich, co potwierdzają wypowiedzi typu: opiekun był bardzo otwarty na propozycje studentów, chętnie pomagał i udostępniał wszelkie materiały i środki dydaktyczne potrzebne do lekcji, wskazywał jak dokonywać kontroli nad pracą całej klasy na lekcji, jak panować nad własnymi emocjami w sytuacjach trudnych.

Do najbardziej drażniących spraw zdaniem 50% badanych należy lekceważący stosunek uczniów do przedmiotu technika, słabe wyposażenie w pomoce dydaktyczne, w tym zbyt mała w stosunku do potrzeb liczba stanowisk komputerowych w wielu szkołach. Uciążliwe dla młodego, początkującego nauczyciela jest prowadzenie lekcji informatyki w pracowni, gdzie przy jednym stanowisku komputerowym siedzi dwoje (lub więcej) uczniów. Wymaga to bardzo sprawnej organizacji pracy na lekcji, aby wszyscy jej uczestnicy zdobyli zakładane w celach umiejętności – co oczywiście stanowi dodatkowe utrudnienie dla praktykanta. Nie jest to problem odosobniony, chociaż w badanej populacji nie był szczególnie eksponowany. Studenci podkreślali istotę pozytywnego nastawienia i chęć współpracy uczniów z nauczycielem przedmiotów technika i informatyka, jako inspirujące, wyzwalające czynniki dobrej pracy. W trakcie praktyki szkolnej student musi doskonalić szereg umiejętności dydaktycznych, wychowawczych, organizacyjnych, które zdobywa i utrwala głównie poprzez ukierunkowaną obserwację zajęć nauczycieli, kolegów praktykantów i prowadzonych samodzielnie [3].

Podsumowanie

Przeprowadzone badania oraz ich analiza potwierdzają potrzebę dalszych prac nad organizacją, przebiegiem i ewaluacją praktyk pedagogicznych studentów ETI w szkołach różnego typu. Rola praktyk jest istotna dla przyszłego nauczyciela, rów-

niez ze społecznego punktu widzenia. Kształtowanie przyszłego nauczyciela jako twórczego organizatora, realizatora i wychowawcy młodzieży pozwoli przeobrazić polską szkołę w przyjazną, dobrze pracującą i lubianą instytucję, która nie stawia tylko na jakość nauczania, ale pozwala na maksymalny rozwój każdej jednostki ludzkiej.

Aby efekty współdziałania nauczycieli i uczniów były jak najlepsze potrzebne jest gruntowne poznanie przez studentów warsztatu przyszłej pracy przez szeroko rozumianą hospitację. Obserwacja i analiza całego bogactwa treści, jakie daje każda lekcja, a nade wszystko okazja do sprawdzania swoich umiejętności, to niezaprzeczalne atuty każdej praktyki. Praktyka jest niezastąpionym sposobem weryfikacji przygotowania teoretycznego i własnych wyobrażeń o pracy w szkole z dziećmi i młodzieżą.

Opinia ankietowanych jest na ogół pozytywna. Wymagania co do zaliczenia praktyk zawodowych w Instytucie Techniki są przejrzyste, realne. W instrukcji praktyk określono minimalną liczbę godzin lekcyjnych samodzielnie realizowanych przez praktykanta oraz liczbę hospitacji lekcji. Wypełnienie wymogów określonych w instrukcji, m.in. konspekty przeprowadzonych lekcji z oceną nauczyciela opiekuna za każdą jednostkę lekcyjną i dokumentacja pracy w dzienniczku praktyk wraz z pozytywną opinią stanowią podstawę uzyskania wpisu zaliczenia praktyki przez nauczyciela akademickiego. Prawidłowa ich realizacja przyczynia się do znacznego pogłębiania wiedzy i doświadczeń pedagogicznych kandydatów na nauczycieli.

Bibliografia

- [1] Baraniewicz D., *Samoocena pracy studentów realizujących praktyki pedagogiczne*, [w:] *Kształcenie praktyczne przyszłych nauczycieli nowoczesnej szkoły*, red. J. Kuźma, R. Wroński, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków 2002
- [2] *Praktyczne kształcenie kandydatów na nauczycieli historii*, red. J. Mazur, A. Zielecki, Wydawnictwo Libri Ressoivienses, Rzeszów 1998
- [3] Mastalerz E., *Umiejętności praktyczne zdobywane przez studentów na praktykach ciągłych w szkołach*, [w:] *Kształcenie praktyczne przyszłych nauczycieli nowoczesnej szkoły*, red. J. Kuźma, R. Wroński, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków 2002
- [4] Noga H., *Istota i pogranicza dydaktyki techniki. Zarys historyczny kształcenia technicznego*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2007
- [5] Sałata E., *Przygotowanie praktyczne młodych nauczycieli i studentów do zawodu nauczycielskiego*, [w:] *Kształcenie praktyczne przyszłych nauczycieli nowoczesnej szkoły*, red. J. Kuźma, R. Wroński, Wydawnictwo Naukowe AP, Kraków 2002
- [6] J. Półturzycki, *Dydaktyka dla nauczycieli*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2002

Pedagogical training placements in the opinion of students of IT-Technical Education

Abstract

Training placements are an integral part of pedagogical education of future teachers. The role of those placements is very important, concerning the organizers, like the Ministry of Education, the Academy, the Institute, and the candidate for this tough and demanding profession alike. Evaluation of the young staff preparation is indispensable, taking into consideration the dynamics of didactic and educational processes; therefore students' opinions were gathered and analyzed, then conclusions were drawn, in order to correct placement programmes and to improve teacher education. This article summarizes research conducted immediately after the training placements of 3rd, 4th and 5th year IT-Technical Education students in 2006.